

FORMAREA ȘI EDUCAȚIA MEDICALĂ CONTINUE A CADRELOR SPECIALITĂȚILOR ONCOLOGICE: CORELAȚII RM – UE

**Ion Mereuță – dr. hab. șt. med., prof. univ., șef catedră,
IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”,
Catedra Oncologie, Hematologie și Radioterapie
ion.mereuta@usmf.md**

Rezumat

În articol autorul evidențiază unele condiții și principii ale Acordului de Asociere RM-UE în domeniul politicilor de sănătate, politicilor de pregătire și educație medicală continue a medicilor specialităților oncologice. Se analizează nomenclatorul specialităților oncologice în RM și în țările UE, corelația și necesitatea omologării specialităților. Totodată se descriu formele de formare a medicilor specialiști din nomenclatorul specialităților oncologice prin rezidențiat, selectiv pentru fiecare specialitate, secundariat clinic. Se face o comparație dintre mecanisme, timp, curriculele universitare și necesitatea reformelor în acest domeniu în RM. Se specifică, ca în Nomenclatorul specialităților oncologice, să fie incluse specialiștii – oncolog-chirurg, oncolog-radioterapeut, oncolog-chimioterapeut, oncolog-reabilitolog, oncolog-ginecolog, oncolog-pediatru, oncolog-chirurg-infantil, oncolog-ortoped, evident hematolog. Autorii analizează și procesul pregătirii cadrelor înalt specializate prin doctorantură, la ciclul III de studii. Se specifică rolul Școlii doctorale, evidențierea profilului “oncologie și radioterapie, radiologie, hematologie” a Școlii doctorale universitare, în cadrul Consorțiului. Un loc aparte în articol se acordă educației medicale continue în cadrul Catedrei Oncologie, Hematologie și Radioterapie a IP

USMF “Nicolae Testemițanu”. Problema necesită rezolvare atât legislativ-normativă, cât și didactico-științifică și metodologică.

Cuvinte-cheie: educație medicală, specialități oncologice, Republica Moldova, Uniunea Europeană

Summary. Training and continuing medical education of oncology specialists: RM-EU correlations

The author focuses on some conditions and principles of The RM-EU Association Agreement concerning health and continuing medical education policies of oncology specialists. The author analyses the classification of medical oncology specialists in EU countries and RM, and the need for specialists homologation. The means of education of specialists in oncology through residency and fellowship are being described for each oncology specialty selectively. The author compares the mechanisms, time, university curricula and need for reforms in this domain in the Republic of Moldova. The author emphasizes the need of adding into the classification of specialties of the following: oncology surgeon, radiotherapist, chemotherapist, oncology gynecologist, pediatric oncologist, pediatric oncology surgeon, oncology orthopedist and, obviously, hematologist. The author also analyses the process of formation of highly trained professionals through doctorate, as a III cycle of training and specifies the role of The University Doctoral School as part of The Consortium in training oncologists, radiotherapists and hematologists. A special part in the article is reserved to continual medical formation at The Chair of Oncology, Radiotherapy and Hematology of PI SMPH “Nicolae Testemițanu”. The problem requires legislative, scientific and methodological solutions.

Key words: medical education, oncology specialties, Republic Moldova, European Union

Резюме. Подготовка и усовершенствование врачей онкологического профиля: корреляция РМ-ЕС

В статье автор показывает некоторые условия и принципы Договора Ассоциации РМ-ЕС в области политике здравоохранения, подготовки и усовершенствование врачей онкологического профиля. Автор анализирует номенклатуру специальностей онкологического профиля в РМ и ЕС, их корреляции и необходимые формы в эту область. Одновременно раскрываются методы и методологии подготовим врачей онкологов, согласно нормативных актов, через резидентуру и клинический секундарнат. Анализ методологии, времени обучения, объем информации и практических навыков, университетских программ и их корреляция в соответствии с требованием Договора РМ-ЕС. Автор аргументирует, что в номенклатуру врачей онкологов должен включаться— онколог-хирург, онколог-радиотерапевт, онколог-химиотерапевт, онколог-реабилитолог, онколог-педиатр, онколог-хирург детский, онколог-гениколог, онколог-ортопед и гематолог. Статья раскрывает и проблемы подготовки научных кадров в онкологии через докторантуру, 3-й учил обучения, в докторальной школе медицинского университета при сохранении профиля – «Онкология и радиотерапия, радиология и гематология» в создаваемом консорциуме. Усовершенствования врачей онкологов должно состояться на кафедре Онкологии, Радиотерапии и Гематологии ГМФУ им. «Николая Тестемицану». Автор аргументирует, что проблема должна решаться коллективным, так и научно-педагогическим и методологическим способом.

Ключевые слова: медицинское образование, онкологические специальности, Республика Молдова, Европейский союз

Introducere

Pe parcursul dezvoltării sale umanitatea, a cunoscut diverse sisteme de sănătate, dar figura principală de producere a serviciilor medicale, a rămas incontestabil, medicul. Firesc, este faptul, că sistemele de sănătate necesită un Management eficace a resurselor umane. Actualmente și Republica Moldova evidențiază această problemă majoră a sănătății publice, implementând prevederile Acordului de asociere RM-UE.

Scopul: Analiza corelațiilor RM-UE în domeniul formării și educației medicale continue a cadrelor specialităților oncologice.

Materiale și metode de cercetare. Au fost studiate legile și actele normative a RM și Directivele UE, a CE în domeniul formării specialiștilor oncologi. Paralel și comparativ au fost analizate nomenclatorul specialităților medicale, inclusiv oncologice, în RM și UE. Au fost utilizate elemente de drept comparat.

Rezultate proprii și discuții. Cooperarea în domeniul Sănătății publice este stipulată în Capitolul 21 Sănătatea Publică a Acordului RM-UE. Articolul 113,

prevădă „Părțile convin să-și dezvolte cooperarea în domeniul sănătății publice pentru a ridica nivelul siguranței sănătății publice și al protecției sănătății umane, ca o condiție pentru dezvoltarea durabilă și creșterea economică”. În art. 114 Părțile au convenit, să coopereze în următoarele sectoare: continuarea reformei sănătății, consolidarea sistemului, asigurarea asistenței medicale calitative, îmbunătățirea guvernantei (cadre calificate, responsabilitate, rezultat), optimizarea finanțării sistemului de sănătate și altele.

Având la bază, principiile Acordului RM-UE, la inițiativa legislativă a Ministerului Educației, Parlamentul a adoptat Codul Educației, care reglementează inclusiv și învățământul superior medical. Legiuitorul a stabilit bazele legislativ-normative de pregătire a medicilor în Republica Moldova, având la bază principiile educației în UE. Așadar, art. 121 Codului Educației al RM, Cod 152 din 17.07.2014, publicat 24.10.2014 în Monitorul oficial nr.319-324.

„Articolul 121. Învățământul superior medical și farmaceutic. (1) Învățământul superior medical și farmaceutic se realizează în instituții de învățământ

publice acreditate sau autorizate provizoriu prin studii superioare integrate de specialitate și studii de rezidențiat și formare profesională medicală continuă.

(2) Programele de studii superioare în domeniul medical și farmaceutic se organizează în exclusivitate ca învățământ cu frecvență, cu durata de 4–6 ani, pentru fiecare semestru alocându-se câte 30 de credite de studii transferabile.

(3) Admiterea în programele de studii superioare în domeniul medical și farmaceutic se face în baza diplomei de bacalaureat, prin concurs, conform criteriilor stabilite de Ministerul Educației prin coordonare cu Ministerul Sănătății.

(4) Programele de studii superioare în domeniul medical și farmaceutic corespund nivelului 7 ISCED și se finalizează cu susținerea examenului de absolvire și cu eliberarea diplomei de licență în medicină sau în farmacie, care conferă dreptul de participare la concursul de admitere la studii de rezidențiat, de înscriere la programele de studii superioare de doctorat și permite angajarea pe piața muncii conform cadrului ocupațional.

(5) Studiile de rezidențiat se organizează cu durata de 2–5 ani de către Ministerul Sănătății și au ca obiectiv formarea profesională obligatorie a medicilor și farmaciștilor pe specialități.

(6) Admiterea la studii de rezidențiat se organizează prin concurs, conform criteriilor stabilite de Ministerul Sănătății prin coordonare cu Ministerul Educației.

(7) Studiile de rezidențiat se finalizează cu susținerea examenului de absolvire și cu eliberarea diplomei de medic specialist, care conferă dreptul de a desfășura activitate practică independentă conform calificării obținute și de a urma studiile de secundariat clinic.

(8) Studiile de secundariat clinic se organizează cu durata de 2 ani de către Ministerul Sănătății și au ca obiectiv formarea profesională aprofundată a medicilor specialiști.

(9) Studiile de secundariat clinic se finalizează cu susținerea examenului de absolvire și cu eliberarea unui certificat care conferă dreptul de a desfășura activitate practică independentă conform calificării obținute.

(10) Formarea continuă în domeniul medical și farmaceutic este obligatorie pe parcursul întregii activități profesionale și se organizează sub diverse forme de instruire reglementate de Ministerul Sănătății”.

O importanță deosebită și specifică în pregătirea cadrelor specialităților oncologice are corelația specialităților oncologice în RM și UE. În baza studierii clasificatorului și nomenclatorului specialităților medicale din UE, a documentației selective de probleme

a Comisiei Europene pe de o parte și a legislației RM – Codul Educației, Legea Nr. 142 din 07.07.2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialiștilor pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul 1 (MO al RM nr. 101-103, art. 476, 2005), MO al RM nr. 19-20/66 2001, ME, Legea Nr. 1070 din 2000 „Privind aprobarea Nomenclatorului specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate (MO RM, Nr. 094, 2000), ordinele MS a RM și al României în acest domeniu, putem să evidențiem, ca specializările oncologice sunt determinate – 1701.11 Chirurgie pediatrică (1701.11.D Oncochirurgie pediatrică, 1701.17 Oncologie (1701.17A Oncologie chirurgicală, 1701.17B Chimioterapie oncologică, 1701.03 Hematologie, 1701.03A Hematologie pediatrică, 1703.B Transfuziologie).

În diferite documente, analize a specialiștilor universitari, a unor experți, inclusiv a MS RM, în țara pentru specialități a medicilor și farmaciștilor sunt în vigoare 118 specializări, inclusiv 31 specializări pentru instruirea prin rezidențiat, 87 specializări pentru instruirea prin secundariat clinic. E de menționat faptul, că specializarea Radioterapiei nu se regăsește în actele normativ-legislative. Bazele legale din RM în problema vizată Codul Educației, Nomenclatorul Specialităților (Legea Nr. 1070, 2000), care trebuie reactualizată, reieșind din prevederile Codului Educației și a Acordului RM – UE, Calificările în învățământul medical și farmaceutic mediu (ORD MS nr. 62, 2005), ce necesită reactualizat, Regulamentele interne a IP USMF „Nicolae Testemițanu”.

În UE pregătirea medicilor are loc în conformitate cu Directiva 2005/36/ CE a Parlamentului European și a Consiliului Europei din 07.09.2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale în medicină. Trebuie să menționăm, că acest proces de armonizare intraunională a țărilor UE continuă, unele specializări rămânând naționale. Documentele UE atestă că până în prezent au fost acordate unele principii în domeniul formării medicilor – formarea de bază (art. 24, p.5.1.1 din Anexa V), formarea medicului specialist (art. 25, p.5.1.2 și 5.1.3, anexa V), formarea medicului de practică generală (art. 28 p.5.1.4, anexa V), formarea medicală de specialist național (art. 25 p.5.1.2, anexa V). Astfel, în art. 24, Formarea de bază în medicină stipulează, că „procesul cuprinde cel puțin 6 ani de studii sau 5500 ore de instruire teoretică și practică asigurate de universitate...”. Evident că în diferite țări UE, titlul de calificare (Diplomă, Certificat, Mărturie etc.), organul care eliberează titlul de calificare sunt diferite, de la țară la țară. Spre exemplu în Belgia, Cehia, Danemarca, Estonia, Grecia, Spania, Franța,

Italia, Letonia, Lituania, Ungaria, Malta, Olanda, Austria, Belarusia, Portugalia, Slovacia, Finlanda, Suedia, Bulgaria, România se eliberează de Universitate, dar în Germania, Cipru, Luxemburg, Regatul Unit și altele de organele competente.

În Anexa 5, Titlurile de calificare ca medic specializat, iarăși diferă. Titlul de calificare este diferit – de la „Titlul de doctor specializat” până la diferite formulări a documentului de specialitate – Diplomă de specialitate, Doctor recunoscut, Certificat de specialist etc. De asemenea și organul, care eliberează titlul de calificare este diferit – Ministerul Sănătății, Universitate, autoritățile competente etc.

Trebuie de menționat, că în țările UE calificările au o durată minimă de pregătire diferită – 3 – 4 – 5 ani în dependență de specialitate. Se observă că la specialitățile chirurgicale durata prevalează – 5 ani. În specialitățile oncologice – 4 ani.

Acordul de Asociere ne impune să analizăm și să omologăm Nomenclatorul Specialităților în RM conform standardelor UE. Analiza comparativă internațională ne demonstrează diferite țări UE, au un număr diferit de calificări – Italia – 46, Portugalia – 42, Estonia – 31, Letonia – 37, Lituania – 36, Malta – 42, Slovenia – 33, Bulgaria – 45, România – 38 și 20 naționale și altele.

În țările ex-sovietice Rusia, țările CSI la fel se tratează această problemă. În majoritatea țărilor se atestă 3 nivele de pregătire a cadrelor medicale. Ultima țară care a trecut la acest principiu a fost Cazaștan. În toate țările ex-sovietice, în diploma de studii superioare medicale era înscris calificativul „medic”. Actualmente a apărut diferite calificări – doctor în medicină, „majistru în medicină” etc. Aceste atribuiri dețin în primul rând de reglementările legislative.

Semnificativ este faptul, ca în majoritatea țărilor pregătirea medicilor este în 3 nivele – bacalaureat, școala medicală și universitate. Toate aceste etape au atât cerințe curriculare, cât și manopere. Pregătirea specialiștilor în oncologie este diferită și depinde de calificare – oncolog-chirurg, oncolog-chimioterapeut, oncolog-radioterapeut, oncolog-pediatru, oncolog-ginecolog, oncolog-ortoped etc.

În diferite țări durata pregătirii specialiștilor oncologi este diferită și variază de la 3 la 4-5 ani. Acest proces are loc prin rezidențiat oncologul-chirurg, rezidențiat 5 ani în chirurgie și 2 ani în oncologie chirurgicală. În cazul subspecialităților – toracală, mamologie, urologie etc. încă pregătire specială.

Oncolog-radioterapeut – rezidențiat sau în medicina internă și 4 ani în oncologia radiațiilor.

Oncolog-chimioterapeut, pregătire 5 ani, 3 ani rezidențiat în medicina internă și 2 ani în oncologie. Pregătirea specialiștilor are loc în Centre specializate,

în Clinicile Universitare, acreditate. Ulterior medicul susține examen la Asociațiile profesionale (și/sau Comisii ministeriale). Spre exemplu la ESMO, examenul de regulă are loc odată cu Congresul anticancer, examenul fiind cu plată, ce cuprinde 100 de întrebări, ce trebuie răspunse în 150 minute, iar rezultatele se anunță peste 8 săptămâni. În cazul pozitiv se acordă Licența de Specialist. Putem constata, că formarea unui oncolog durează 13-15 ani și se termină la 33-35 ani. Medicii, care doresc să devină specialist plătesc pregătirea și examinarea.

În RM pregătirea medicilor în oncologie are loc începând cu anul V de studii universitare cu Standardul curricular „Oncologie” – 70 ore, inclusiv – curs 20 ore și stagii – 50 ore, cu un plan tematic adoptat de rectorat. Principiile curriculare se atribuie și la specialitatea „Hematologie”.

Rezidențiatul la specialitatea Oncologie se bazează Ordinile MS RM cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la studiile postuniversitare de rezidențiat, ordinile Rectorului speciale în domeniu, Hotărârii Guvernului RM Nr. 42 din 12.01.2006 Cu privire la Clinica USMF „Nicolae Testemițanu”.

Pe parcursul anilor au fost pregătiți specialiști oncologi prin rezidențiat, durata 4 ani, cu calificativul medic specialist-oncolog. Dat fiind inconvenientele și necesitățile de formare în specialitățile oncologice conform Nomenclatorului, Catedra Oncologie, Hematologie și Radioterapie a elaborat Programele analitice de studii postuniversitare prin rezidențiat la specialitățile – chirurgie-oncologică, chimioterapie-oncologică, radioterapie oncologică și hematologie.

Specialitățile oncologice au o durată de 172 săptămâni și 6168 – 6289 ore. Programele analitice includ selectiv prelegeri și lucrări practice, examene anuale de promovare și examene de licență, după absolvirea anului IV de studii.

O problemă importantă în pregătirea cadrelor înalt specializate în oncologie este studiile superioare de doctorat. În baza Codului Educației Nr. 152 din 17.07.2014 MO RM Nr. 319-324 art. 634, 24.10.2014, intrat în vigoare la 23.11.2014 a fost adoptată Hotărârea Guvernului RM pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III, Nr. 1007 din 10.12.2014, MO al RM N 386-396/11.01 din 26.12.2014. Documentul reglementează pregătirea cadrelor științifice prin doctorat, exclusiv în Universități prin intermediul Școlilor doctorale. Evident, că pregătirea în specialitatea științifică poate avea loc în Școala doctorală pe profiluri, care urmează a fi fondate selectiv. Având în vedere polivalența Școlii doctorale în medicină, existența Instituțiilor de cercetări științifice de profil și de specialitate, se pot forma în cadrul Universității mai multe școli doc-

torale sau o Școală doctorală cu mai multe profiluri, după formarea Consorțiului. Având la bază gruparea științelor medicale, am propus următoarele profiluri în Cadrul Școlii doctorale la IP USMF „Nicolae Testemițanu”:

1. Profilul științelor – medico-fundamentale;
2. Profilul științelor chirurgicale, medicinii de urgență și ATI;
3. Profilul științelor medicinii-interne;
4. Profilul medicinii publice, sociale și a Managementului;
5. Profilul Oncologie, radioterapie, radiologie și hematologie.

Principiul trebuie să fie gruparea pe specialități științifice, reieșind din Nomenclatorul specializărilor științifice adoptate de CNAA.

Catedra Oncologie, Hematologie și Radioterapie a pregătit planurile de învățământ prin doctorat – Doctorat de cercetare: Oncologie și Radioterapie, cu un număr total de credite – 180 cu o durată a studiilor 4/5 ani, forma de învățământ cu frecvență/cu frecvență redusă. La fel a fost definitivat Planul de învățământ prin doctorat la specialitatea Hematologie, calificativele rămânând aceleași.

Se evidențiază specialitatea științifică Oncologie și Radioterapie, dar Nomenclatorul specialităților oncologie este net-diferențiată de specialitatea științifică.

Catedra de profil a argumentat, că specialiștii din Nomenclatorul specialităților oncologice trebuie pregătiți prin rezidențiat – oncolog-chirurg, oncolog-radioterapeut, oncolog-chimioterapeut cu o durată de 4 ani, pregătind Curriculele și Planurile tematice pentru fiecare specializare oncologică. Totodată prin secundariat se pot pregăti oncolog-pediatru, oncolog-chirurg infantil, oncolog-ginecolog, oncolog-ortoped etc., cu o durată de 2 ani. Educația continuă a medicilor specialităților oncologice are loc în conformitate cu normele legislativ-normative în vigoare la diversele cursuri de educație continuă și Programul formării profesionale, 24.11.2014. Catedra asigură 21 cursuri tematice (13 – compartimentul Oncologie și Radioterapie și 8 compartimentul Hematologie), pentru medicii oncologi, chirurghi, interniști, medici de familie, dermatologi, urologi, traumatologi-ortopezi, ginecologi, pediatri, transfuziologi, pentru manageri în sănătate etc. Sunt pregătite cursuri tematice pentru chimioterapeuți, radioterapeuți. Este evident, ca eficacitatea serviciului oncologic în mare măsură depinde de managementul resurselor umane de specialitate. Pregătirea cadrelor specialităților oncologice trebuie să coreleze necesitățile sistemului și evident a instituțiilor medicale specializate oncologice și cele care urmează a fi înființate, reieșind din Conceptul

managerial complex al serviciului oncologic din țară. Managerii instituțiilor oncologice specializate trebuie să administreze personalul, să efectueze gestiunea, să calculeze costurile cu personalul, să dispună de planurile de formare profesională, să fie interesați de dezvoltarea socială, îmbunătățirea condițiilor de muncă, securitatea și sănătatea la locul de muncă etc. Un deziderat este și asigurarea cu resurse umane, cu specialiști oncologi și hematologi. Atât planificarea, recrutarea, selectarea, menținerea dezvoltarea cadrelor sunt elemente primordiale ale managementului de personal și al serviciului oncologic.

Actualmente în RM activează 216 specialiști oncologi și hematologi, inclusiv 46 colaboratori științifici. Medicii oncologi raionali, inclusiv municipiul Bălți – 40 (18,5%), CCD a IO – 26 (12%), medici oncologi chirurghi – 82 (38%), medici oncologi-radioterapeuți – 18 (8%), oncologi reabilitologi și a tratamentului simptomatic – 3 (1,5%).

În ultimul timp continue formarea noilor specialiști – oncologi-pediatri și oncologi-chirurghi infanțiali și a oncologilor-ortopezi.

În așa fel vor crea premise și condiții de pregătire a specialiștilor în diferite specializări inclusiv și a cadrelor științifice specializate, nedenaturând sistemul existent, fără perderi și inconveniențe.

Concluzii:

1. Acordul de Asociere RM-UE în domeniul medicinei impune continuarea reformei sistemului de educație medicală, a asistenței medicale, a pregătirii specialităților în oncologie, radioterapie și hematologie.

2. Nomenclatorul specialităților oncologice trebuie să includă – oncolog-chirurg, oncolog-radioterapeut, oncolog-chimioterapeut, oncolog-reabilitolog, oncolog-pediatru, oncolog-chirurg infantil, oncolog-ginecolog, oncolog-ortoped.

3. Pregătirea cadrelor din nomenclatorul specialităților oncologice trebuie să aibă loc prin rezidențiat și ulterior prin secundariat clinic în instituții acreditate.

4. Pregătirea cadrelor științifice, ciclul III la specialitățile „Oncologie și Radioterapie” și „Hematologie” se va efectua prin Școala doctorală universitară, reafirmând formarea profilului „Oncologie și Radioterapie, Radiologie, Hematologie și Transfuziologie”.

5. Formarea profesională continuă a medicilor specialităților oncologice trebuie efectuată în Cadrul Catedrei de profil a IP USMF „Nicolae Testemițanu”.

6. Nomenclatorul specialităților oncologice includ 216 medici, inclusiv oncologi-generalști, oncologi-chirurghi și oncologi-ginecologi (48(68,8%)), oncologi chimioterapeuți – 24 (11%), oncologi radio-

terapeuți – 23 (11%), hematologi – 18 (8%), oncologi reabilitologi – 3 (1,5%).

7. Managementul de personal al specialităților oncologice trebuie să fie parte componentă a Managementului sistemic și strategic al Serviciului oncologic în RM.

8. E necesar elaborarea, adoptarea legislativ-normativă a Concepției resurselor umane a ser-

viciului oncologic și definitivarea Nomenclatorului specialităților oncologice.

9. Pentru omologarea Diplomei de medic oncolog și medic-oncolog (specialist) e necesar de respectat regulamentele și recomandările ESMO, ESTRO, ASMO, UEMS și de acreditarea europeană, aceasta o cere procesul integrării europene, Acordul RM-UE și regulamentele organizațiilor europene de specialitate.